

unctionis partialis manet suo modo consecrata per formam suam, id est determinata ad significationem sacramentalem et consequenter etiam ad efficientiam, si aliae partes adjungantur. Unde etiam non refert quod illae priores unctiones nullum habuerint effectum gratiae in suscipiente; nam etiam per consecrationem hostie nondum gratia alicui confertur; satis ergo est quod sacramentum quoad partem illum vere maneat confectum, et subjectum licet non maneat sanctificatum quantum ad sanctitatem gratiae, manet tamen, ut sic dicam, ex ea parte sacramatum, et dispositum ad effectum gratiae, si reliqua partes adjungantur; et ideo illud quod factum fuit non est iterandum, sed quod defuit addendum; ex quo fuit necessario consequens ut tale sacramentum a pluribus personis conficiatur.

7. Diluvuntur argumenta posita contra sententiam communem. — Neque contra hoc obstant in contrarium objecta. Ad Concilium enim Florentinum respondeatur, Concilium Tridentinum in plurali fuisse locutum de sacerdotibus iuxta modum etiam loquendi Jacobi; et ideo ex neutro loquendi modo posse argumentum sumi, nam et plurale pro singulari, et singulare pro pluribus personis concurrentibus per modum unius, accipi potest. Ad secundum respondeatur, illam congruentiam salvi sufficienter, in hoc, quod simul unus sacerdos tantum operatur; quod vero plures successive operentur, est per accidens, et materiale quid, sicut quod artifex nunc per unum calamum, nunc per aliud scribat, per accidens et materiale quid est, semper enim utitur uno tantum calamo, et omnibus aliis in ratione unius, ut D. Thom., in 4, d. 23, dixit. Ad tertium vero jam responsum est. Quod vero in fine ejus addebatur de verbis consecrationis sanguinis inchoatis, non est simile; nam illa verba inchoata non habent completam significationem, etiam partiale, unde etiam in fieri nondum conficiunt partiale sacramentum, nec aliquid confectum relinquent; in praesenti autem partialis unctionis forma jam habent suam integratatem sumique complementum in esse sacramenti partialis, quia jam habent suam significacionem completam, et ideo quoad illam partem vere relinquent sacramentum confectum; similitudo autem procederet, si sacerdos inchoasset, vel fecisset aliquam unctionem, non sicut perficeret formam ad illam pertinentem; tunc enim talis unctionis et forma ejus omnino iteranda esset, quia perfecta non fuit.

Ad ultimam denique confirmationem concedo in illo casu validum fore sacramentum, quia nihil substantiale illi deest; graviter tamen peccatores sacerdotes, qui sine necessitate sacramentum illo modo conficerent, tum propter usum et ritum Ecclesiae; tum quia per se unitas ministri, etiam quoad personam, aptior est et certior in conficiendo sacramento; denique argumentum fieri posset in Eucharistia.

8. Atque hinc colligit Ruard., a. 12, posse hoc sacramentum a pluribus sacerdotibus simul confici; si unus ungit aures, dum alius ungit oculos, et sic de aliis, quod in rigore verum videtur, quantum attinet ad substantiam sacramenti, quia non est de essentia hujus sacramenti, quod illae unctiones successive fiant, nulla enim ratione probabili id ostendi potest. Sicut enim supra dicebamus ordinem unctionum non esse de essentia, ita videtur manifestum successionem non esse essentialiem, nam par est ratio; sed unitas personae non est etiam essentialis; ergo, si illo modo ministretur sacramentum, nihil esse deest; erit ergo validum. Imo, si necessitas urgeat et mors infirmi timeatur, non videtur illicitum sic ungere, quia propter necessitatem omnia haec accidentalia preferuntur possunt. Item, quia si ob necessitatem ex parte ministri licitum est hoc sacramentum ministrari a pluribus personis, cur non ob necessitatem suscipientis, et timorem, ne subiectum et tempus deficiant? Denique hoc non est alienum a verbis Jacobi: *Inducat presbyteros Ecclesiae*, etc. At vero sine necessitate hoc facere, illicitum esset propter rationes supra tactas. Sed quid si duo sacerdotes simul ungant omnes sensus, unus unum oculum, et alius aliud, et sic de ceteris? Respondeo hoc semper esse illicitum, quia nunquam potest esse necessarium, vel ad valorem sacramenti, quia sufficienter conficitur per singulas unctiones sensuum, ut diximus, vel ad subveniendum necessitatibus infirmi, quia sacramentum non citius conficitur illo modo, quam si ab uno tantum per unam unctionem uniuscunusque sensus fieret. Non est tamen dubium quin esset validum sacramentum, ut a fortiori ex dictis constat; an vero esset unum, vel plura, controverti potest, et Ruardus significat esse unum, quia ex omnibus illis unctionibus integrari potest tota materia unius sacramenti; estque probabile. Ego vero censeo esse distincta, ut sint valida, quia necesse est ut unusquisque intendat perficere

sacramentum independenter ab alio quoad singulas unctiones singulorum sensuum, quia alias nihil efficerent; nam illo modo non potest minister sacramenti esse partialis, ut in simili de baptismo probavi, loco supra citato, estque eadem ratio in praesenti.

DISPUTATIO XLIV.

DE PRÆCEPTIS ET RITU SACRAMENTI EXTREMÆ UNCTIONIS.

Duae tantum personæ per se interveniunt in hoc sacramento, suscipiens et ministrans; unde ad illas possunt pertinere obligationes seu præcepta, si quæ sunt in hoc sacramento conjuncta. Hæc ergo explicanda supersunt in hac materia, simulque dicimus de rito, quoniam brevis res est, nullamque difficultatem, aut eruditioinem requirit.

SECTIO I.

Utrum fideles obligentur aliquo præcepto ad susceptionem hujus sacramenti.

1. *Duo genera præceptorum.* — Duo genera præceptorum soleo in hac materia distinguere: unum voco quoad exercitum, vel usum, estque illud quod obligat ad suscipiendum sacramentum; alind appello quoad specificationem, quod obligat ad modum servandum in tali usu, si fiat, quod per negotiationem solet etiam explicari, scilicet, non accipiendo sacramentum sine hac vel illa conditione; de utroque igitur præceptorum genere breviter dicemus.

2. *De primo genere, non esse affirmativum præceptum ad suscipiendum hoc sacramentum.* — Circa primum est communis opinio, nullum esse affirmativum præceptum de suscipiendo hoc sacramento, etiam in extremo vitæ discrimine. Ita D. Thom., in 4, d. 23, art. 1, q. 3, ad 1, ubi in hoc sensu negat hoc sacramentum esse de necessitate salutis; non enim agit de sola necessitate medii, sed etiam præcepti, ut patet, quia in hoc constituit differentiam inter hoc sacramentum et Eucharistiam. Idem sentit Palud., ibi, q. 3; Soto, q. 1, art. 1; Supplement. Gabriel, q. 1, Rub. ult.; Sylvest., q. 9; Navarr., c. 22, n. 16; Cajet., verb. *Uncio extrema*; Armilla, n. 1; Victor., in Sum., n. 219; Ruard., art. 12; Covarr., c. *Alma*, 2 p., § 2, n. 6. Qui fundantur, quia tale præceptum neque ex natura rei sequitur ex institutione hujus sacramenti; nec

invenitur a Christo, vel ab Ecclesia traditum; ergo asserendum non est. Major probatur, quia sacramentum hoc non est medium necessarium ad salutem, sed tantum utile, et ad melius esse; ergo ex vi sue institutionis non affert secum præceptum. Minor vero patet, quia nec tale præceptum invenitur scriptum; Jacobus enim promulgans hoc sacramentum, nullum verbum apposuit vim præcipiendi habens, sed simpliciter dixit: *Infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros*, etc. Neque etiam in Concilis reperitur, ut statim dicemus. Nec etiam tale præceptum sufficienti aliqua traditione aut consuetudine introductum est, cuius argumentum est, quod Theologi tale præceptum non agnoscent. Nec Concilium Tridentinum aliquid hujusmodi insinuavit; nam, sess. 7, de sacramentis in genere, solum dixit, non omnia esse singulis ad salutem necessaria; in sess. vero 14, agens de hoc sacramento, tantum dixit, non posse a Christianis sine peccato contemni. Præterea Ecclesia cum tempore interdicti permittat ministrari fidelibus ea sacramenta, quæ sunt necessaria, hoc minime permittit, ut patet ex c. *Quod in te*, de Pœnit. et remiss., et sequenti libro, suo loco latius dicemus; ergo signum est usum hujus sacramenti absolute non esse necessarium, atque adeo non esse in præcepto divino; de Ecclesiastico autem certum est nullum extare; ergo.

3. *Petri Sotii sententia contra communem.* — Ab hac tamen communis sententia videtur dissentire Pet. Soto, lect. 2 de hoc sacramento; sentit enim sacramentum hoc sine peccato non omitti, etiamsi per negligentiam omittatur, quod verum non esset, nisi esset sub præcepto. Favetque huic opinioni Magist., in 4, d. 23, ubi sub distinctione ait, esse peccatum omittere hoc sacramentum, vel ex contemptu, vel ex negligentia, ubi in secunda particula indicat præceptum; ubi Bonavent., ibi, in expositione textus, illam particulam *vel*, pro copulativa *et*, exponit esse positam, quia nimis singula membra sufficiunt ad tale peccatum. Unde subdit, ita esse judicandum de hoc sacramento, sicut judicatur de sacramento altaris; ergo vel negat esse præceptum de sacramento altaris, quod credendum non est, vel affirmat esse de hoc sacramento. Videtur itemque favere huic sententiae Concilium Coloniense anni 1536, p. 7, c. 50, dicens: *Est autem unctionis impendenda cum expositione unctionis, et mandati Apostolici, quod sic habet: Infirmatur quis in vobis*

etc. Et Concilium Senonense, in Decretis fidei, decreto 10, dicens: *Ne hic noster ungendi infirmos ritus, Christi praeceptum, non tamen sacramentum esse videretur, dixit Jacobus: Infirmatur quis in nobis, etc.*

4. *Reprobatur Petri Soli sententia.* — Verumtamen haec sententia, simpliciter loquendo de precepto, sufficienter fundari non potest, et ideo a communi sententia recedendum non est. Nam quod hoc sacramentum sit per se utilissimum, et interdum ex accidenti possit esse necessarium, non satis ostendit praeceptum per se annexum huic sacramento ex vi religionis, aut charitatis Dei; haec namque virtutes non obligant sub praecepto ad id quod melius est, neque etiam charitas propria, ut per se constat. Et quamvis videatur quædam prodigalitas spiritualis, sine cogente causa perdere tantum spirituale fructum, tamen intrinsece ac per se non est peccatum mortale, quia sine illo fructu potest diligi Deus super omnia, et salus æterna obtineri. Neque etiam ex parte periculi, cui homo se exponit, in articulo mortis omittendo tale remedium contra insidias inimici, est per se peccatum mortale, quia potest aliis modis subvenire sibi per orationem et sacrificia, quia licet hoc sacramentum multum ad hoc conferat, non est tamen necessarium medium, nec ob illius carentiam exponit se homo moraliter ac proximo periculo peccandi mortaliter in alio genere, seu consentiendi alicui temptationi dæmonis. Denique neque ex consuetudine Ecclesiæ potest colligi tale præceptum, quia licet regulariter omnes qui possunt, hoc sacramentum recipient in illo articulo, non est sub ratione obligationis necessaria, sed quia in illo momento, a quo æternitas pendet, omnes cupiunt securissimam adire salutis viam quoad possint, præsentim in re quæ sine difficultate aliqua fieri potest. Denique Concilium Coloniense loquitur late de mandato, ut includit quameunque admonitionem voluntatis superioris manifestantem voluntatem, vel certe loquitur de mandato explicante ritum et modum sacramenti, non vero præcipiente simpliciter usum ejus. Concilium autem Senonense non agit de præcepto hujus sacramenti, sed de illo speciali mandato, quo præcepit Christus Apostolis, ut infirmos curarent, Marc. 6.

5. *Quando in omissione hujus sacramenti detur peccatum.* — Primus casus ex scandalio. — Sed licet haec, per se loquendo, vera sint, mnes Doctores advertunt in duabus causibus

posse in hac omissione intervenire peccatum mortale. Primus est ratione scandali, quæ ratio generalis et accidentalis est, ut per se constat. Oportet tamen advertere, scandalum proprie esse, quando ex unius facto alii ad peccandum excitantur, quod scandalum tunc maxime est peccatum mortale, quando alii inducuntur ad peccandum mortaliter, efficaciter, vel cum periculo morali, quantum est ex parte operantis. In præsenti ergo raro intervenit hujusmodi scandalum in hoc rigore et proprietate, fum quia ex eo quod aliquis sit negligens in sumenda unctione extrema, rari sunt qui inducantur ad similem omissionem, cujus occasio tunc non occurrit; tum etiam quia, licet ad hoc inducerentur exemplo alterius, non inducerentur ad peccandum mortaliter, per se loquendo, ut ex dictis constat; et ideo ex eo solo capite non esset proprium et rigorosum scandalum. Posset tamen eam rationem habere, si eo exemplo inducerentur fideles, vel ad parvipendendum hoc sacramentum, vel ad negligenda generaliter remedialia suæ salutis, vel ad judicandum temere et cum publica detractione de salute spirituali talis personæ, vel alia similia, quæ respectu communitalis non sunt sine gravi periculo multorum peccatorum mortalium, vel certe non sine gravi detimento spirituali ejusdem communitalis, quod interdum potest sufficere, ut scandalum sit grave peccatum, ut suo loco dicendum est latius.

6. *Secundus casus ex contemptu.* — Alter casus est, quando ex contemptu hoc sacramentum omittitur, quem ponunt expresse omnes Theologi et Summistæ, et illum approbat Concilium Tridentinum, quamvis non definiat tunc esse peccatum mortale, sed simpliciter doceat, non posse sacramentum hoc sine peccato contemni. Et merito ita loquitur, quia in contemptu possunt esse gradus, et aliquis potest esse levis, saltem ex imperfecta deliberatione; regulariter vero talis contemptus peccatum mortale est; multum enim derogat religioni, et reverentiae debita sacramento. Unde in Conc. Colon., sub Adolpho, cap. ult., sic habetur: *Relatum nobis in Concilio est, impios quosdam homines infirmitatis sua tempore unctionem sacram respuisse ac contempssisse; quamobrem statuimus, ut si quis sacramentum illud, nobis ab Apostolo Jacobo tantopere commendatum, contempserit, Ecclesiastica careat sepultura.* De hoc vero contemptu, quid et quando sit, in materia de Legibus ex professo

declaratur, et videri potest Navarr., cap. 23, n. 42. Quidam vero putant hic sufficere ad contemptum, quod quis, sciens et videns, directe nolit recipere sacramentum hoc, licet ad id solum moveatur ex notabili negligentia seu accidia, aut ex nimio aliquo timore humano; ita sentit Major, 4, d. 23, ubi videri debet Richard. et Michael Episcopus Vespensis, in Catechis. concione, 75 et 76. Ruardus supra asserit, vix posse aliquem excusari a peccato mortali, qui ex gravi negligentia sacramentum hoc prætermittit. Sed in rigore hoc satis non est ad contemptum, licet moraliter præsumatur; si tamen quis solum moveretur ex eo, quod non est sibi præceptum, et aliunde repugnantiam vel difficultatem sentit, non esset contemptus, nec mortale peccatum, per se loquendo, et seclusis aliis periculis vel scandalis. Oportet ergo ut quis parvipendat sacramentum et fructus ejus, qui modus contemptus vix potest in aliquo reprehiri, nisi laboret aliquo errore vel hæresi circa tale sacramentum. Et juxta haec intelligendum puto, quod Navarrus supra dicit, peccare graviter eum, qui hoc sacramentum non petit filio, aut servo, famulo, pupillo, aut aliis suæ curæ commisso. Nam videtur hoc intelligendum, quando id petere omittit ex contemptu. Quem sensum indicat ipse Navarrus; nam dixerat peccare eum, qui sibi non petit, quando id omittit ex contemptu; et subdit: *Idem si non petit filio;* ergo eodem modo intelligendum hoc est, vel in universum, quando filius, vel subditus omittendo peccat mortaliter; alioqui non appareat cur debeat hoc esse peccatum grave in superiori, si in ipsomet, qui sumpturus est, non est grave peccatum; nam ille non tenetur cum tanto rigore procurare alteri spiritualia commoda, quæ præcepta non sunt, ut ex eodem Navar. sumi potest, c. 21, n. 57. Secus vero eset in superiori religionis, vel etiam in parrocho, qui speciali obligatione officii sui ad hoc tenentur.

7. *Tertius casus, quando infirmus non potest aliud sacramentum suscipere.* — Tertius casus potest hic addi, qui jam sepe tactus est, quando infirmus non possit aliud sacramentum suscipere. nam tunc videtur esse medium maxime necessarium ad salutem, ut sentit Palud., d. 23, q. 1, art. 3, conc. 4. Sed hic casus imprimis rarissimus est, quia hoc sacramentum non potest nisi a sacerdote ministrari; vel igitur poenitens ratione utitur, et renitit, et sic confiteri poterit, cessabitque illa

teneatur infirmus prius suscipere viaticum quam hoc sacramentum. — De secundo genere, obligationis seu præcepti pertinentis ad specificationem seu modum actus, pauca dicenda supersunt. Nam in superioribus diximus teneri infirmum suscipere hoc sacramentum sine conscientia peccati mortalis, atque adeo

existimans se esse contritum, seu in gratia, quia hoc est sacramentum vivorum, ut satis eo loco dictum est. Quare vero potest ulterius, an teneatur infirmus prius suscipere viaticum, quam sacramentum hoc; et fere idem de parocho quare potest, an teneatur prius illud sacramentum, quam hoc ministrare. Consuetudo enim Ecclesiae hunc ordinem observat, unde videtur cadere sub praeceptum. Respondet: certum est viaticum non esse dispositionem, per se loquendo, requisitum ad hoc sacramentum, quia utrumque sacramentum per se supponit justitiam, et illa est dispositio ex natura rei sufficiens ad dignam susceptionem obiusecum sacramenti; unum vero non est dispositio aliquid ex natura sua, nec ex speciali ordinatione, cum de hoc non inveniatur praeceptum. Unde propter rationabilem causam certum est posse dari unctionem sine viatico, quando, vel illud haberi non potest, vel non sine vomitu, aut alia irreverentia sumi, ut recte docuit Alcuin., lib. de Divin. offl., c. 40. Ubi etiam significat, si fieri possit, poenitentiam et communionem esse premittendam; eadem vero ratione poterit mutari ordo, quando servari non possit sine mora, in qua periclitaret vita infirmi. Seclusa vero aliqua hujusmodi causa, servandus est ille ordo, propter consuetudinem, et quia ille ordo videtur satis consentaneus rationi et institutioni utriusque sacramenti; illud enim ut cibus ad confortandum in via praebetur, et ideo ut delur non est expectandum ultimum vitæ periculum; hoc vero sacramentum exequitum est, quasi in ultimum subsidium institutum. Non opinor autem hunc ordinem adeo esse rem gravem, ut si absque contemptu pretermittatur, ad peccandum mortaliter sufficiat, quia non exstat adeo clarum praeceptum de hac re. Nam decreta, quæ ad hoc adduci solent ex Innocentio, ep. 1, et Concilio Vormatiensi, cap. 72, falso citantur. Consuetudinem vero non constat esse sub hac apprehensione obligationis et præcepti de ipso ordine, sed quia ipsa rerum dispositio hoc postulat; et Doctores, qui de hoc loquuntur, non id docent ut necessarium. Addo antiquum morem fuisse, et nunc etiam ferunt aliebū esse consuetudinem servandi viaticum in postremum locum, quia est finis sacramentorum, et omnia ad illud quodammodo referuntur, ut loquitur D. Thom., 3 part., q. 63, art. 3. Ita refert Suppl. Gabr., d. 23, q. 4, art. 3, dub. 3, et ex cap. Ab infirmis, 26, q. 7, po-

test sumi nonnullum argumentum ab ordine litteræ; dicitur enim: *Infirmos post confessionem sacra unctione inunctos, communione viatici esse reficiendos.* Idem colligitur ex Bernardo in vita S. Malachiae: *Ungitur (ait) Episcopus, et sumpto viatico, ad lectum revertitur; et ex Petro Venerabili, lib. 3, epist. 4, ibi: A Domino Viseliasensi Abbate cum inungi ac sacri corporis viatico refici fecimus.* Surius etiam die 15 Augusti, in vita S. Arnulphi Suesson. Episcopi, cap. 50, refert prius ipsum fuisse inunctum die Sabbathi, postea vero ad vesperam viaticum sumpsisse; et B. Gertrudis, lib. 5 Divinarum insinuationum, c. 29, refert, agrotis imprimis ministrari solitum sacramentum poenitentiae, deinde extrema unctionis, ultimo Eucharistiae in viaticum. Nec defuit congruentia huic consuetudini, vel quæ supra insintata est, quod Eucharistia est finis omnium sacramentorum, et ideo esse debet executione ultimum; vel quia decet, ut post perfectissimam animæ purgationem, tam quoad culpas, quam quoad reliquias earum, suscipiantur; vel quod perinde est, quia cum extrema unctione sit consummativa poenitentiae, illi debet proxime conjungi, ut perfecte hominem disponat ad Eucharistiam. Vel denique quia viaticum, ut tale est, majus periculum, seu propinquitatem mortis requirit, quam unctione, quia viaticum per se solum dandum est his, qui discessuri sunt, nec datur eis ut retineantur (ut sic dicam), sed ut proficiantur. Unctio vero datur, ut in vita retineantur si expediatur; et ideo magis datur, ut curentur, quam ut vadant, et ideo per se videtur prius danda. Quocirca, cum dicitur in Catechismo Pii V, part. 2, c. 6, n. 12: *Quoniam omni studio curare oportet, ne quid sacramenti gratiam impedit, ei vero nihil magis adversatur, quam alicujus peccati mortiferi conscientia, servanda est Ecclesie Catholicæ perpetua consuetudo, ut ante extremam unctionem, penitentia, et Eucharistiae sacramentum administretur.* Hoc (inquam) quod de perpetua consuetudine dicitur, vel referendum est ad solum sacramentum poenitentiae, quia ratio in principio verborum posita non aliud probat. Nam conscientia peccati mortalis non tollitur per Eucharistiam, sed per poenitentiam; alias potest retorqueri ratio, scilicet, quia carandum est, ne gratia sacramenti Eucharistiae impediatur, poenitentiam et unctionem premittendam esse, etc. Vel certe intelligi potest de Eucharistia, ut absolute cibus animæ est, non ut viaticum. Vel

denique loquitur de communi consuetudine Ecclesiae Romanæ, aut Catholicae majori ex parte, non vero de omnibus ejus provinciis, vel religionibus. Et hoc satis est, ut hic ordo convenientior a nobis judicetur. Qui etiam fundari potuit in hoc, quod Eucharistia multo citius et facilius datur infirmis, quam extrema unctione, quia non habet solum rationem viatici, sed etiam cibi, qui semper necessarius est; postquam autem semel accipitur, regulariter sœpius non datur eidem infirmo, etiamsi ad extrellum deveniat, propter difficultatem, vel propter reverentiam, aut propter parochorum morem, qui suo muneri satisfecisse videntur unctionem extremam addendo. At si post acceptam unctionem infirmus petat Eucharistiam, licet illam antea receperit, illi neganda non est, si aliud non obstat. Et hoc fortasse modo accidit in exemplis in contrarium allatis; nam ex eis solum habetur, Eucharistiam datam fuisse post unctionem, non vero quod antea etiam suscepta non esset.

9. An necessario ante hoc sacramentum sit premittenda confessio. — Tandem vero quæret aliquis, an is qui habuit conscientiam peccati mortalis debeat necessario premittere confessionem ante hoc sacramentum, si ratione utatur et confiteri possit. Respondeo, ex vi ordinis sacramentorum id non esse per se necessarium, licet concomitante possit aliiunde sœpe intervenire talis necessitas. Prior pars declaratur, quia ad digne suscipiendum hoc sacramentum, sufficit esse contritum, neque ex sola rei natura, aut generali ratione sacramentorum aliud ostendi potest, neque etiam invenimus de hoc sacramento latum esse speciale præceptum, ut confessio ante illud premittatur, sicut in Eucharistia factum est. Altera vero pars probatur, quia etiam hoc sacramentum sit exenitium de hac vita, supponit hominem jam in extremo mortis articulo, in quo necesse est omnia peccata mortalia confiteri, et ideo per se antecedit confessio, quia semper id premittitur, quod maxime necessarium est, et quia necessaria est gratia dispositio, quæ certius per confessionem comparatur. Unde, si aliquando tantum esset periculum, ut timeretur non esse futurum tempus ad utrumque sacramentum suscipiendum, confessio esset omnino premittenda. Imo etiam addo, etiamsi timeatur non esse futurum tempus unctioni, si confessio integre fiat, non ideo esse dimidiandam, sed perfecte absolvendam, et viaticum suscipiendum, et postea si tempus fuerit. unctio

recipiatur; quia tam confessio, quam integritas ejus est per se necessaria; prius autem sunt necessaria adimplenda, postea vero quæ utilia tantum sunt.

10. Nihilominus tamen, si contingat, aliquem post confessionem et susceptum viaticum, peccatum aliquod mortale committere, nec possit commode sine aliqua nota confessionem premittere, non peccabit suspicendo unctionem cum sola contritione, cum proposito postea confitendi peccatum illud, quia (ut suppono) moraliter loquendo non est periculum moriendi sine confessione illius peccati; et alioqui ex vi hujus sacramenti non est necessaria precedens confessio. Regulariter vero loquendo, consultius est in tali eventu premittere confessionem, quia est securius; et moraliter nulla infamia vel nota generatur in eo articulo ex qualibet repetita confessione; imo hoc solet maxime circumstantes edificare; quia, si culpa fuit publica, est optimum exemplum, et eo tempore fere necessarium, quod statim fiat confessio; si vero peccatum fuit occultum, nemo illud prudenter suspicabit propter confessionem iteratam, nam in eo articulo sunt aliae quamplurimæ occasionses iterandi confessionem.

11. Sunt autem qui censem, quando sacerdoti constat infirmum de novo peccasse mortaliter, non posse licite illi dare hoc sacramentum, nisi confessionem premittat, argumento sumpto ex Innocentio I, epist. 1, c. 3, ubi ait, poenitenti non esse dandum hoc sacramentum. Verumtamen Innocentius non de hac re loquitur, sed de publicis penitentibus. Quare non censeo id esse per se præceptum ipsi sacerdoti; si enim poenitens ad id non tenetur, unde obligabitur sacerdos, si videat signa contritionis, et propositum confessionis, absque morali periculo moriendi sine illa, et præsertim si aliqua rationabilis causa occurrat differendi confessionem, ne videlicet detur hic et nunc aliqua occasio manifestandi peccatum, vel quid simile? Prudentia igitur sacerdotis hoc relinquendum est, ut et confessionem premitti procuret, si commode potest, et non nimis molestus sit, sed credit infirmo suam contritionem ostendenti. Denique hæc omnia de sola culpa intelliguntur; nam, si antecedat etiam censura excommunicationis, hujus absolutio omnino premittenda est, et a quolibet sacerdote dari potest in eo articulo, si necessarium sit, et poenitentia signa ostensa sint, ut latius in propria materia dicetur.

SECTIO II.

Quæ præcepta seu obligationes ad ministrum hujus sacramenti pertineant.

1. Solos parochos teneri ad hoc sacramentum ministrandum. — *Assertio prima.* — *Objec-*
tio. — *Solvitur.* — Supposita distinctione superius data de præceptis, quæ ad ministrandum ipsum sacramentum, vel ad modum ejus pertinent, dicendum est primo, solos parochos teneri, per se loquendo, ad hoc sacramentum ministrandum. Quod enim illi teneantur, constat, quia ex officio, atque adeo ex justitia tenentur suas oves pascere; ergo ordinaria remedia salutis præbere, qualia sunt sacramenta. Dicit fortasse aliquis, parochum non teneri ad ministrandum ovibus omnia, quæ utilia eis sunt ad salutem, sed tantum necessaria; alioqui esset intolerabile onus parochorum; hoc autem sacramentum non est ad salutem necessarium, sed tantum utile, ut dictum est. Respondetur, falsum esse antecedens ita universe sumptum; esto enim non teneatur parochus ex præcepto et obligatione rigorosa omnia media utilia ad subditorum arbitrium ministrare, quod merito censeri posset intolerabile onus, quodque nulla sufficienti ratione ostendi potest, tam falsum est solum teneri ad necessaria ministranda, ut supra, tractando de poenitentia, diximus, quia id etiam esset magnum detrimentum fidelium, et contra debitum pastoris munus. Tenentur ergo eis ministrare ordinaria remedia, quæ Christus pro omnibus fidelibus reliquit, et quæ sunt in ordinario usu Ecclesie, quando opportuno tempore et secundum rectam rationem petuntur; unum autem ex his est hoc sacramentum in gravi infirmitate applicatum, ut per se constat. Quare non est dubium quin parochi ad hoc teneantur ex officio; et consequenter graviter peccent, si illud negent, aut notabiliter differant cum morali periculo infirmi. Atque hæc est communis sententia Doctorum et Summistarum, tam in materia de sacramentis in genere, quam de singulis disputantes, quatenus suscipientibus necessaria non sunt; ut constat ex supra dictis de confirmatione et confessione, et de hoc in 4, dist. 28, et Summis in hoc verbo; Victoria in Sum., n. 145; et Navar., c. 24, n. 131.

2. Superest probanda alia pars exclusiva, quia diximus, solos parochos ad hoc teneri. Per quam imprimis non omnino excluduntur

Episcopi, *quia pastores etiam sunt animarum, et ex justitia etiam obligantur earum curam habere;* et ideo, licet proxime pertineat hæc obligatio ad parochos, qui sunt Episcoporum coadjutores, tamen, illis deficientibus, redit obligatio ad Episcopos, qui proinde tenentur, vel providere ovibus per alios, vel certe per seipso id præstare, nisi fortasse aliis justis de causis excusentur, quod est per accidens; obligatio enim per se illis inest. Deinde solum excludimus obligacionem per se, et ex officio, et ita res est clara; quia alii, qui tale munus non habent, non est, unde dicto modo obligentur. Quanquam ex accidenti et ex charitate non repugnet interdum obligari, si proximus in extrema necessitate sit, et non adsit parochus qui tale ministerium exercere possit. Eritque clarior hæc obligatio, si proximus non sit capax alterius sacramenti propter repentinam mortem, et impotentiam confitendi, etc., quia tunc revera est vere extrema necessitas. Verumtamen, etiamsi alia sacramenta receperit, existimo charitatem obligare ad hoc sacramentum ministrandum; quia necessitas illius existimari potest gravis; ergo si absque magna difficultate vel incommodo potest sacerdos subvenire proximi necessitatibus, profecto tenetur.

3. Simplicem sacerdotem non posse sine licentia parochi hoc sacramentum ministrare. — Addendum vero hic est et advertendum, sacerdotem simplicem seu non parochum, non solum non teneri, verum etiam neque posse licite hoc sacramentum ministrare sine licentia parochi; quia (ut supra dicebam) hoc est officium pastoris, quod usurpare propria auctoritate et in materia adeo gravi, grave peccatum est, atque ita docent Doctores omnes. Quia tamen in hoc ministerio jurisdictione non est de substantia sacramenti, nec per se principium illius, sed conditio necessaria ut recte fiat, ideo dicunt aliqui necessarium non esse, ut hæc sit semper expressa, sed interdum posse sufficere interpretativam, aut præsumptam. Ita tenet Soto, d. 23, q. 2, art. 4; Sylv., verb. *Uncio extrema*, q. 4. Sed hi auctores revera solum censem hanc ratificationem locum habere in prædicto casu, quando infirmus in necessitate existit, et parochus abest, nec potest facile aut sine periculo, vel vocari, vel moneri; atque ita multi loquuntur. Ego vero in eo casu non tam censeo illam esse interpretativam licentiam, quam excusationem ab obligatione, vel a necessitatibus

licentiae. Quia, licet constaret parochum esse invitum, vel licet expresse nolle talis sacramentum ministrare, dummodo certum esset inique id facere, et proximum esse dignum sacramento tali, et in vera necessitate illius, licet sine licentia parochi illud ministrare, si fieri posset sine violentia vel scandalo; quia tunc non est usurpatio jurisdictionis, sed defensio innocentia; et, licet ille sit invitus, præsumi potest, vel Episcopi, vel certe supremi pastoris Christi, licentiam non deesse. Quia non est verisimile velle Ecclesiam in eo casu privare infirmum tam utili remedio, nec favere iniquitati et injuria proprii pastoris, aut tam rigorosum jus ei tribuere contra spirituale salutem fidelium. Extra hunc vero casum, raro vel nunquam admittenda erit licentia tantum presumpta, quæ alias dici solet ratificatione de futuro. Secus vero si sit interpretativa facultas jam concessa, licet subobscure et implicite; nam illa faciliter admitti potest, ut ex dictis supra de ministro confessionis a fortiori constat.

4. An sit in jure pena imposta transgressoribus. — Quæri hic potest, an sit aliqua pena jure imposta transgressoribus horum præceptorum. Respondetur, parochum peccantem graviter, omittendo munus suum per negligentiam, humanum timorem, vel aliam quamcunque causam, nullam incurrire poenam ipso jure, quia nulla imposta est, sed ab Episcopo prudenti arbitrio puniri potest. At vero de sacerdote simplici ministrante hoc sacramentum sine licentia parochi, dicunt aliqui incurrire excommunicationem majorum ipso facto per Clement. 1 de Privilegiis. Quod videtur sentire Soto supra, nisi benignè excusat; indicat enim illam Clementinam loqui universe de omnibus sacerdotibus non parochis; Clementinam autem Dudum, de Sepultur., loqui specialiter de religiosis. Sed licet hæc posterior Clementina de solis religiosis loquatur, non tamen de hoc sacramento, nisi forte negative, quia illius usum non concedit specialiter religiosis; tamen non positive prohibet, nec propter hoc aliquam poenam statuit. In alia vero Clementina sine ullo dubio non in universum de simplicibus sacerdotibus, sed tantum de religiosis est sermo; nec licet a similitudine rationis in materia penali argumentum sumere; imo etiamsi major ratio aliqua ex parte in aliis sacerdotibus militare videatur, non refert, sed standum est verbis legis; nam aliqua causa est in religiosis, quæ potuit Pontificem

movere ad ferendam legem illam pro eis, et non pro aliis, ut latius explicaturi sumus infra in materia de excommunicatione, textum illum in particulari declarando. Ubi etiam declarabimus contra Sylvestrem et alios, hoc esse intelligendum de religiosis respectu secularium, non vero respectu regularium inter se, nam textus limitate loquitur, et Doctores annotarunt. Solet autem hic specialiter dubitari, an religiosus ministrans hoc sacramentum in illo casu extremæ necessitatis, quando parochus vel abest, vel omnino non vult hoc sacramentum ministrare, incurrat dictam censuram. Nam Sylvester cum Archidiacono dixit illam incurrire. Verior tamen est contraria sententia, quam tenent Soto supra, et Cajet., verb. *Excommunicatio*, c. 64, quia Pontifex ibi non intendit prohibere aliquid de novo religiosis, sed solum censuram adjungere priori obligationi; et ideo non vetat in eo casu dare extremam unctionem, in quo jure communi et quasi naturali poterant. Nec vult etiam sacramentorum administrationem concedere parochis in detrimentum infirmorum, sed solum jus eorum et debitam subordinationem defendere.

5. Teneri ministrum hujus sacramenti esse in statu gratiae. — *Item non esse excommunicatum.* — *An parochus excommunicatus possit vicies suas alteri committere.* — Circa aliud præceptum genus dicendum est, teneri imprimis ministrantem hoc sacramentum esse bene dispositum, id est, in statu gratiae, ita ut si peccati mortalis conscientiam prius habebat, saltem per contritionem se disponat; nam hoc in omnibus sacramentis est necessarium. Nec excusabitur in præsenti propter instantem necessitatem infirmi, quia brevissime potest conteri, et semper confert hoc sacramentum ut minister ex officio ad id consecratus; sicut diximus de sacramento poenitentiae. Deinde necessarium est ut parochus non sit excommunicatus, vel suspensus, ita ut sit publice et nominatim declaratus, vel sit manifestus percussor clericus; quia, si excommunicatus sit, privatus est omnibus actibus jurisdictionis et ordinis; si vere sit suspensus, saltem caret usu jurisdictionis, et ideo etiam non potest hoc ministerium tanquam pastor ministrare; secus vero erit si non sit denunciatus nominatim, nam tunc infirmus petit jus suum, quod ipse sine peccato reddit, quando aliter subvenire infirmo non potest, propter Extravag. *Ad evitanda*, de qua sequenti libro fuse dicemus. Hic vero quæri possunt duo:

unum est, esto non possit parochus sic ligatus per se ministrare hoc sacramentum, an saltem possit vices suas alteri committere. Nam Summista communiter assurunt posse, cum Palud., d. 22; Sylvest., dict. q. 4, et fere alii eodem verb. Existimo tamen non posse, per se loquendo, quia dare illam licentiam revera est actus jurisdictionis, ut in simili dixi de sacramento pœnitentiae, contra eosdem autores, ubi alias pro nostra sententia retuli. Dixi autem, *per se loquendo*, nam ex accidenti propter necessitatem infirmi, ne sine hoc sacramento moriatur, probabile est posse id facere, ut jam dicam.

6. *An excommunicatus in necessitate possit dare hoc sacramentum.* — Dubitari enim secundo potest, an excommunicatus possit dare hoc sacramentum propter necessitatem infirmi, quia alias sine illo morietur. Aliqui putant posse, quia non est verisimile Ecclesiam voluisse hoc prohibere cum tanto discrimine infirmi. Verumtamen cum videamus Ecclesiam non permittere dare vel accipere hoc sacramentum tempore interdicti, verisimilius videtur hoc etiam non permittere excommunicato; nam de suspenso non est eadem ratio, quia haec censura non privat actu ordinis, et hic actus non est tam per se actus jurisdictionis, quin sine illa dari possit ob necessitatem, ut dictum est. Et eadem ratione censeo non licere infirmo accipere hoc sacramentum ab excommunicato denunciato, a suspenso vero posse. In eo vero casu posset parochus alteri licentiam dare, quia id potius esset permettere, ut alter ministret, quando id necessitas cogit, cum non sit aliis habens potestatem sine legitimo impedimento. Sed haec tractanda sunt latius in materia de censuris.

7. *Dandum esse hoc sacramentum convenienter disposito.* — Præterea dicendum est, teneri ministrum hujus sacramenti non dare illud nisi homini convenienter disposito, ut in superioribus satis explicatum est. Denique dicendum est, teneri ad servandum ritum debitum huic sacramento. De substantiali id per se notum est, et satis explicatum ex dictis. De accidentaliter vero generalis regula sacramentorum servanda est. Nam regulariter ac per se loquendo, servandus est ritus ab Ecclesia præscriptus, vel consuetudine retentus. Ad quem spectant multa, quæ in superioribus attigimus, verbi gratia, quod fiant septem unctiones, si id habeat talis Ecclesia usus; quod tali ordine et modo fiant, et pro-

ferantur verba formæ, et similia. Rursus huc pertinent psalmi et orationes, quæ præmitti solent ante unctiones, vel post illas adjungi. Denique quod fiat cum vestibus sacris usitatis ab Ecclesia, verbi gratia, superpelliceo ac stola. Dixi autem, *per se loquendo*, hæc esse necessaria, quia instantे morte cum periculo, sine peccato possunt, vel interdum etiam debent omitti psalmi, et ministrari sacramentum, et postea si tempus sit, accidentalia supplici. Nunquam tamen credo licere sine ornatus sacerdotali debito et usitato ministrari sacramentum hoc, quia non est necessitatis, et reverentia sacramenti præferenda est semper. Dubitat autem hic Suppl. Gabr., d. 23, q. 1, art. 3, dub. 2, an hoc sacramentum possit extra lectum ministrari in Ecclesia, si infirmus ibi illud petat, ut si sit peste affectus. Sed hoc nullam habet difficultatem; sine dubio enim licet, si alias vera est infirmitas, quia nec est prohibitum, nec indecens. Denique quando aliqua omissione in aliquo rite sit mortale peccatum, quando autem veniale, ex materia facile intelligi poterit.

SECTIO III.

Utrum parochus teneatur ministrare hoc sacramentum cum periculo vitæ.

1. Quæ dicta sunt de his præceptis videbantur sufficere; tamen propter præsentis temporis necessitatem libet in fine hujus materiæ dubium addere, quod frequenter interrogatur et commune est sacramentis confessionis et Eucharistiae, ibi tamen prætermisum est, quia ad materiam de charitate, vel de beneficiis Ecclesiasticis potius pertinebat. Est enim dubium, an teneatur parochus in necessitate ministrare haec sacramenta subdito suo, etiam cum periculo propriæ vitæ corporalis, ut quando pesta grassatur, et non potest tale periculum evitari. Nam si possit, clarum est, tentanda esse omnia remedia ad vitandum periculum, videlicet, ut infirmus non in lecto, nec cubiculo clausus, sed in libero aere sit, ubi minus est periculi; item ut ipsem sacerdos secum ferat res preservativas, etc. Difficultas vero est, si omnibus his mediis suppositis adhuc sit morale periculum, vel si ea non possint adhiberi, et evidens sit periculum, et non sit aliis, qui hoc munus velit exercere, an teneatur parochus sacramenta haec ministrare.

2. *Prima sententia.* — Non enim desunt autores, qui absolute id negent, per se lo-

quendo; sed solum in casu, nimisrum, quando moraliter timetur æterna damnatio proximi, si absque hoc sacramento moriatur. Hanc opinionem tenuit quidam modernus auctor in Speculo Episcoporum, lib. 1, disp. 1, q. 1, c. 5, qui pro hac sententia refert Armill., verb. *Episcopus*, num. 6, cuius verba sunt: *Prælatus pro administratione sacramentorum, quæ non sunt de necessitate salutis, sicut baptismus, sed sufficit præparatio animi, non tenetur se morti exponere.* Tabiena, eodem verbo, n. 5, eadem fere verba habet, et ponit exemplum de confessione et viatico. Insinuat etiam Maiol., lib. 2 de Irregularit., cap. 20, quia solum illos casus ponit, quos Tabiena. Pro hac sententia afferri potest Abulens., q. 306, in 22 c. Matth., ad 3, quatenus solum ait, pastores Ecclesiæ teneri ad expoundam vitam corporalem pro spirituali ovium, si aliter illa servari non potest; nam in praesenti aliter servari potest. Super cap. autem 22 Matt., q. 110, indifferenter ait, teneri pastores non fugere tempore pestis, ut sacramenta suis subditis ministrent. Favet item D. Thom., opus. de Perfect. vit. spir., c. 14, ubi ait, solum in casu necessitatis extremæ teneri homines se exponere periculo mortis pro salute spirituali proximi; et ponit exemplum, si proximus seducatur ab hæretico.

3. *Ratio hujus sententia.* — Ratio est, quia parochus non tenetur vitam corporalem evidenti periculo exponere pro subdito, nisi ille extreme indigeat ad spiritualem vitam æternam, vel saltem nisi in gravi ejus periculo versetur; sed ratione confessionis, vel viatici non est in hoc extremo periculo, quia per contritionem potest sufficienter salvari, et illa non est ita difficilis, ut propter solam illius necessitatem censendus quis sit existere in gravi periculo damnationis; ergo, Confirmatur apparentissimo argumento. Nam ipsem sacerdotus non tenetur sacramentum suscipere cum morali periculo mortis, etiamsi tale sacramentum alias sit medium necessarium ad salutem; non est medium in re tantum, sed vel in re, vel in voto, et prædicta necessitas sufficit excusare necessitatem rei, et facere ut sufficiat votum; ergo a fortiori pastor excusat. Antecedens tractatum est a nobis late 2 tom., disput. 31, sect. 3; videri etiam potest de illo Soto, lib. 1 de Justitia, q. 6, art. 4, dub. ult. Consequentia vero probatur, quia major est obligatio, qua unusquisque sibi obligatur, quam alteri; ergo, si idem non tenetur sibi

subvenire cum tanto periculo, multo minus tenebitur alteri. Fac enim sacerdotem peste infectum esse, et nullum alium esse confessorem: numquid tenebuntur subditi illi confiteri? minime; quia haec positiva præcepta non obligant cum tanto rigore; ergo nec e contrario. Hæ autem rationes evidenter de unctione procedunt.

4. *Secunda sententia.* — Secunda sententia est, propter sacramentum confessionis ministrandum teneri parochum accedere ad subditum, etiam cum periculo vita, seu infectionis pestis, quando aliter non potest, non vero propter alia sacramenta minus necessaria, etiam Eucharistiam. Priorem partem docet expresse Major, d. 17, q. ult., præter alios infra citandos. Et probat, quia parochus tenetur confessionem subditi audire quoties ille tenetur confiteri; sed in eo casu subditus tenetur confiteri; ergo. Sed dicitur, illud prius esse verum per se, per accidens vero excusari ob necessitatem. Sed contra, quia parochus non solum ex charitate, sed ex justitia etiam tenetur, subdito sacramenta ministrare; ergo maxime tenetur quando subditus maxime indiget. Neque tunc est legitima excusatio, nam propter illum maxime articulatum munus accepit, et alitur, etc. Accedit, quod hoc sacramentum non est tantum præceptum, sed etiam medium necessarium ad salutem, ex cuius carentia sequitur morale periculum, ut late idem Major prosequitur, d. 23, q. 1. Ubi posteriore partem negant expresse ponit quoad sacramentum extremæ unctionis. De Eucharistia vero expresse non loquitur; ex rationibus autem, et discursu ejus videtur idem sentire; quia haec sacramenta non sunt necessitatis. Nam, licet viaticum necessarium sit, non tamen necessitate medii, sed præcepti, a qua potest excusari infirmus, quia non habet copiam ministri.

5. *Tertia sententia.* — Tertia sententia esse potest, in eo casu teneri parochum ad ministrandum sacramentum confessionis et Eucharistiae, non vero unctionem extremam. Sentit Navar., cap. 24, num. 10, et c. 25, n. 133, nam de duabus affimat expresse, de tertio vero tacet, in quo satis insinuat non esse in eo tantam obligationem. Fundamentum quoad duas partes de confessione, et extrema unctione, idem est; quia illa est maximæ necessitatis, haec nullius, cum non sit in præcepto; et licet sit utilissima, tamen non tenetur parochus cum tanto discrimine